

за входження Китаю в Арктичну раду, куди крім неї входять США, Канада, Норвегія і Росія, а також Швеція, Фінляндія та Ісландія.

Серйозним свідченням намірів Китаю освоювати Арктику є будівництво власного криголамного флоту. На даний момент у Китаю є лише один діючий криголам, проте вже до кінця 2014 року в КНР буде побудований новітній криголам тоннажністю 8 тисяч тонн, і це, мабуть, лише початок [4].

В даний час, внаслідок глобальних змін світової політики Арктика, що грає роль буфера між основними світовими центрами – США, Західною Європою, Росією, Японією і Китаєм, стає полігоном великої військово-стратегічної гри. Незважаючи на нарощування конкурентами військової могутності в Арктиці, експерти не вірять у можливість переростання суперечок на силове протистояння. На їхню думку, є багатообіцяючі ознаки можливості врегулювання північними країнами своїх суперечок мирними засобами у рамках правового поля. Першим позитивним знаком готовності сторін домовлятися називають підписання у травні 2011 року членами Арктичної ради (Канадою, США, РФ, Норвегією, Швецією, Фінляндією, Данією та Ісландією) першого юридично обов'язкового договору про розподіл функцій у галузі пошуково-рятувальної діяльності в Арктиці [5, с.1].

Незважаючи на геополітичну конкуренцію в Арктичному регіоні, світова спільнота досить обережно підходить до вирішення конфліктних ситуацій. На сьогодні арктичний шельф не досить цікавий з погляду вуглеводнів, бо світові технології ще не навчилися видобувати з нього дешево паливо. З часом суперництво в регіоні може посилитись, однак, визначення чіткого міжнародно-правового статусу та режиму Арктики надасть можливості звести нанівець усі суперечки.

Література:

1. Халиуллин Ю. Арктика становится геополитическим объектом многополярного мира. Дипломатический вестник. 2009, № 6. С. 65.
2. Корж Г. Війна за Арктику. Трибуна України. 2009, 3 грудня / Електронний ресурс // Режим доступу: <http://ukrtribune.org.ua/ru/2009/12/vijna-za-arktiku/>
3. Александров О. «Перетягування» полюса. «Дзеркало тижня. Україна». 2011, №25. С. 3-4.
4. Китай йде на Північ. / Електронний ресурс // Режим доступу: <http://wartime.org.ua/829-kitay-yde-na-pvnch.html>
5. Лиховид І. Світ завойовує Арктику. День. 27 січня 2011. №13. С. 1.

Секція «Регіонаознавство та краєзнавчі дослідження» **Секция «Регионоведение и краеведческие исследования»**

Божко О. О.

**«БЛАГОЧЕСТИВАГО КОРЕНЕ ПРЕЧЕСТНАЯ ОТРАСЛЬ...»: 3 ЖИТТЯ
НАСТОЯТЕЛЯ РІЗДВО-БОГОРОДИЧНОГО ХРАМУ КРИВОГО РОГУ
СВЯЩЕНИКА ВОЛОДИМИРА БАБУРИ**

Сьогодні стала вже зрозумілою та очевидною думка про необхідність гуманітаризації та гуманізації всіх сфер людського життя. Тому на часі

вести мову не лише про людей «руди і металу», які доклали зусиль для промислового розвитку Подніпров'я, але й про тих, хто заклав підвалини «гуманітарної складової» нашого регіону. Такими були представники місцевого духовенства, яке плекало душу народу, виховувало його та направляло до світлого і високого в часи відпочинку від важких робіт. В даній статті мова йтиме про настоятеля храму Різдва Богородиці священика Володимира Бабуру, який служив у Кривому Розі в часи його стрімкого розвитку на межі ХІХ–ХХ ст.

Не дивлячись на те, що нам не відомий рік народження священика Володимира Бабури, ми можемо бодай приблизно визначити його. Враховуючи те, що в духовне училище приймали дітей віком у межах 12 років і те, що Володимир вступив до навчання туди 1882 р., можемо зробити висновок, що він народився десь у 1870 р. Стосовно його соціального походження, можемо з упевненістю стверджувати, що Володимир народився у сім'ї священика. Більше того, його по батькові – Іванович [1, с. 51, 84, 90], а також географічний регіон служіння, дають можливість конкретно визначити особу батька. Це священик Іоанн Бабура, настоятель Миколаївської церкви Кривого Рогу, благочинний Широківського округу Херсонського повіту і губернії. Підставою для такого висновку є те, що серед священнослужителів ХІХ ст. у джерелах по Херсонській єпархії зустрічаємо лише одного Івана Бабуру, до того ж пов'язаного з Кривим Рогом. До речі, з припущеним роком народження Володимира цілком узгоджується дата закінчення Іваном Бабурою семінарії – 1869 р. та його вік на той час – 21 рік. Таким чином, можемо зробити висновок, що В. Бабура народився в сім'ї визначного криворізького пастиря [2].

Не викликає сумніву, що Володимир мав можливість поглинути у себе найкраще з життєвого досвіду свого батька, а також діда дяка Якова Бабури. Ази світської грамоти і церковної науки, читання і співу він, скоріш за все, опанував у церковно-приходській школі, в якій викладав його батько. У своїй попередній публікації ми звертали увагу на те, як ретельно ставився о. Іоанн до виховання і навчання підростаючого покоління [2]. Ясна річ, він доклав усіх зусиль для належної освіти свого сина та прищеплення йому любові до науки.

З вересня 1882 р. Володимир продовжив навчання у Херсонському духовному училищі, яке закінчив у червні 1886 р. За результатами випускних іспитів він був автоматично переведений у І клас Одеської духовної семінарії, куди його зараховано по І розряду [3, с. 408]. Ця обставина свідчить про високі пізнавальні здібності Володимира та успіхи у навчанні. Щоправда, його навчальні досягнення згодом погіршилися: за результатами 2 класу він був переведений у 3-й вже по II розряду [4, с. 278]. Однак, ми не знаємо що стало цьому причиною. Прикметно, що в цей же час в Одесі у паралельному чи в тому ж класі семінарії навчався теж майбутній криворізький пастир Михайл Пухальський [5, с. 468], який у ХХ ст. стане безпосереднім наступником В. Бабури по служінню у Різдово-Богородичному молитовному будинку. Разом з тим, на 2 класи старше навчався інший майбутній священик Кривого Рогу настоятель сусідньої Покровської церкви Діодор Якубович [4, с. 280].

Володимир Іванович Бабура завершив навчання в Одеській духовній

семінарії у 1892 р. Напевно, незабаром він одружився та був рукоположений у священника. Нажаль, місце його першого служіння для нас невідоме. Однак, наприкінці 1897 року священник В. Бабура був призначений служити у Різдво-Богородичний молитовний будинок містечка Кривий Ріг [6, с. 572]. Можливо, це переведення на місце нового служіння було пов'язане зі смертю батька (о. Іоанн Бабура помер 21 лютого 1897 р. [7, с. 68–69]) і необхідністю опікуватися овдовілою матір'ю та іншими членами сім'ї.

Перебуваючи на служінні у храмі Різдва Богородиці о. Володимир продовжив справу батька з налагодження початкової освіти для криворіжців. Зокрема того ж 1897 р. при церкві була відкрита школа грамоти для дітей [8, с. 610]. Однак, на цьому він не зупинився. Ним було зроблено усе можливе, аби викладання у школі покращувалося і проходило на належному рівні. Завдяки цьому, школа, в якій, за загальноімперськими правилами, настоятель був завідуючим та викладачем Закону Божого (законовчителем) [9, с. 372], здобула статус церковно-приходської і як така згадується під 1901 р. [10, с. 247]. Серед предметів, які в ній викладалися, були російська мова, чистописання, арифметика, Закон Божий, слов'янське читання та спів [11].

Вистачало о. Володимиру і загальних турбот по своїй парафії, до якої на поч. ХХ ст. крім найближчих мешканців Кривого Рогу входили ще й жителі присілків сусідньої Катеринославської губернії Шмакове (за 5 верст від храму) та Дубова Балка (за 12 верст). Станом на 1901 р. прихожан нараховувалося 2184 особи: 1102 чол., 1078 жін. і 4 старообрядці. Кожен з них потребував належної турботи, пастирського піклування, поради і допомоги. Стосовно матеріального забезпечення о. Володимира у Кривому Розі слід зазначити, що помешкання йому виділялося на церковному подвір'ї, а разом з псаломщиком він отримував жалування від громади у 300 руб. на рік [10, с. 247].

Нелегко мабуть довелось о. Володимиру в часи російської революції 1905–1907 рр., коли необхідно було підтримувати порядок серед робітничого населення Кривого Рогу та протидіяти розповсюдженню марксистських ідей серед суспільства. Напевно тоді одним з небагатьох задовольень батюшки було душевне спілкування зі своїм колишнім товаришем по семінарії, а тепер настоятелем сусідньої церкви на Карнаватці священником Діодором Якубовичем. 1907 став останнім роком перебування о. Володимира у Кривому Розі. У вересні за власним бажанням він був переведений з Різдво-Богородичного молитовного будинку в церкву с. Володимирівка Херсонського повіту [6, с. 572]. З цього часу можемо спостерігати доволі часту зміну ним місць свого пастирського служіння. Так, під 1911 р. він згадується священником у с. Маліївка Новоодеського благочинницького округу Херсонського повіту [12, с. 58], а вже під 1912 р. бачимо священника В. Бабуру у Різдво-Богородичному соборі міста Миколаєва служачим на місці третього священника [13, с. 71].

Перебуваючи у Миколаєві, о. Володимир активно займався церковними і громадськими справами, займаючи відповідальні адміністративні посади. Зокрема станом на 1914 р. він входив до ради Благочиння церков І Миколаївського округу і був одночасно членом та діловодом Миколаївського відділення Херсонської єпархіальної училищної ради [1, с. 51]. Усе це вказує

на авторитет, яким користувався о. Володимир на новому місці служіння, не зважаючи на не довгий термін перебування на ньому. Також можемо помітити, що о. Володимира, як і його батька, не в останню чергу турбувало питання функціонування закладів освіти та якості навчально-виховного процесу у них. Він також не залишав викладацької діяльності: був другим заступником у церковно-приходській школі Різдво-Богородичного собору Миколаєва [1, с. 84].

Ведучи мову про громадські обов'язки о. Володимира, слід згадати, що він був членом і представником від духовенства у Миколаївському 1-му Присутстві з податку на нерухоме майно [1, с. 90]. Тобто бачимо, що його здібності використовувалися не лише у вирішенні питань по духовному відомству, але й для узгодження дій зі світською владою та громадськими установами.

Стосовно забезпечення о. Володимира у Миколаєві можемо лише зазначити, що він проживав у церковному будинку поблизу собору. Однак, і цього разу перебування на приході батюшки було недовгим: резолюцією архієпископа Херсонського і Одеського Назарія від 10 липня 1914 р. священник Володимир Бабура згідно з проханням був переведений з Миколаєва у Троїцьку церкву містечка Троїцького (Сафонове) Херсонського повіту [14, с. 158].

На даний час, наведена дата – остання, яка відома нам з життя священника Володимира Бабури. Навіть ці уривчасті біографічні відомості про настоятеля криворізького храму Різдва Богородиці обриваються з початком Першої світової війни. Як склалася подальша доля батюшки, яким чином завершилося його пастирське служіння і земне життя в буремні роки радянської влади – нам не відомо. У даній історії більше запитань, аніж відповідей, однак ми радіємо кожній можливості заповнити чергову білу пляму в нашому минулому.

Література:

1. Адрес-календарь Николаевского градоначальства на 1915 год. – Николаев, 1914.
2. Божко О. «Пою Богу моему дондеже есмь»: життя і служіння настоятеля Миколаївської церкви Кривого Рогу священника Іоанна Бабури: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svecha.dp.ua/index.php/istoricheskie-materialy/66-poyu-bogu-moemu-dondezhe-esm-zhittya-i-sluzhinnya-nastoyatelya-mikolajivskoji-tserkvi-krivogo-rogu-svyashchenika-ioanna-baburi> (дата відвідування: 07.03.2013.).
3. Херсонские епархиальные ведомости. – 1886. – № 16.
4. Херсонские епархиальные ведомости. – 1888. – № 18.
5. Херсонские епархиальные ведомости. – 1886. – № 17.
6. Мельник О.О., Балабанов С.В. Исторична енциклопедія Криворіжжя. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. – Т. I.
7. Херсонские епархиальные ведомости. – 1897. – № 5.
8. Херсонские епархиальные ведомости. – 1897. – № 20.
9. Правила о церковно-приходских школах // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание третье. – Том IV. 1884. – СПб., 1887.
10. Миляновский Ф., свящ. Памятная книжка для духовенства Херсонской епархии. – Одесса: Типография Е. И. Фесенко, 1902.
11. Распределение уроков для одноклассных церковно-приходских школ

Херсонської єпархії с 2-х летним курсом // Херсонские єпархияльные ведомости. – 1886. – № 20. – Вкладыш 1.

12. Памятная книжка Херсонской губернии на 1911 год. – Херсон, 1911.

13. Памятная книжка Херсонской губернии на 1912 год. – Херсон, 1912.

14. Херсонские єпархияльные ведомости. – 1914. – № 13-14.

Васильєва Л. А., Вискушенко А. П., Вискушенко Д. А., Гарлінська А. М., Гирин В. К., Костюк В. С., Мельниченко Р. К., Сіваєва К. В., Стадниченко А. П., Тарасова Ю. В., Шевчук С. Ю., Янович Л. М.

КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДРИ ЗООЛОГІЇ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Кафедра зоології була створена у 1919 р. на базі природничо-географічного факультету Житомирського інституту народної освіти. У 1929 р. її було реорганізовано у кафедру зоології Інституту соціального виховання. З 1938 по 1962 р. кафедра не діяла. Відновила вона свою роботу в 1962 році у складі природничого факультету Бердичівського педагогічного інституту як предметна комісія кафедри природознавства, а з 1965 р. її було реорганізовано у кафедру зоології. В 1971 р. кафедра відновила свою діяльність вже у складі Житомирського педагогічного інституту імені Івана Франка. Нині кафедру зоології Житомирського державного університету імені Івана Франка очолює доктор біологічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, академік Академії наук вищої школи України Агнеса Полікарпівна Стадниченко.

Основними напрямками роботи наукових досліджень викладачів кафедри є з'ясування біорізноманіття, вивчення сучасного стану і перспектив розвитку тваринного світу України. Проте найбільш ґрунтовні дослідження науковцями проводяться на Центральному Поліссі. Зазначимо, що вивчення тварин даного регіону різнобічні – це фауна, популяційна структура, характер біоценотичних зв'язків, поширення, особливості морфології, алозимної мінливості тощо. Об'єктами досліджень викладачів кафедри є різні групи безхребетних тварин: від одноклітинних до ссавців (Flagellata, Trematoda, Aspidogastrea, Mollusca, Lumbricidae, Astacidae, Cyprinadae, Castoridae).

Так, для центральної частини Українського Полісся було ідентифіковано понад 50 видів гетеротрофних джгутикових, вперше вивчені їх аутоекологічні особливості, відзначені піки чисельності та видового багатства, отримані екологічні спектри видів [1].

Встановлено видовий склад дощових черв'яків родини Lumbricidae України, їх морфологічні особливості, створено таблиці для визначення [2].

Здійснено дослідження таксономічної структури астацій України. Крім трьох визнаних видів (*Astacus astacus*, *A. leptodactylus* та *A. pachyurus*), доведена наявність четвертого найчисельнішого в Україні вугласого рака (*A. angulosus*), видовий статус якого був спірним. Показано, що популяції широкопалого рака стабільні в передгір'ях Карпат, тоді як на рівнині цей вид зберігся подекуди при чіткій тенденції до зникнення [3].